

O'ZBEKISTON HUDUDLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA XORIY TAJRIBASI

Ismatova Sevara

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti huzuridagi
"O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy
asoslari va muammolari" ilmiy-tadqiqot markazi
ORCID: 0009-0007-8174-0498
sevaraismatova99@gmail.com*

Annotatsiya. Maqolada bozor munosabatlaridagi asosiy iqtisodiy kategoriyalardan biri bo'lgan mintaqa raqobatbardoshligi kategoriyasi tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada iqtisodiyotning hududiy va tarmoq tuzilmasidagi tarkibiy o'zgarishlar, mintaqaviy iqtisodiyotning raqobatbardoshligiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish zaruriyati belgilangan.

Kalit so'zlar: mintaq, iqtisodiyotning tarmoq tuzilishi, tarkibiy o'zgarishlar, raqobatbardoshlik, mintaq raqobatbardoshligi, raqobat pozitsiyasi, raqobat ustunliklari.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА

Исмадова Севара

*Научно-исследовательский центр
«Научные основы и проблемы развития экономики Узбекистана»
при Ташкентском государственном экономическом университете*

Аннотация. В статье анализируется категория региональной конкурентоспособности, одна из основных экономических категорий в рыночных отношениях. В статье также обозначена необходимость изучения структурных изменений в территориально-отраслевой структуре экономики и факторов, влияющих на конкурентоспособность региональной экономики.

Ключевые слова: регион, отраслевая структура экономики, структурные изменения, конкурентоспособность, региональная конкурентоспособность, конкурентная позиция, конкурентные преимущества.

FOREIGN EXPERIENCE IN ENSURING THE COMPETITIVENESS OF UZBEKISTAN'S REGIONS

Ismatova Sevara

*Scientific Research Center "Scientific Foundations and Problems
of the Development of the Economy of Uzbekistan"
under Tashkent State University of Economics*

Abstract. The article analyzes the category of regional competitiveness, which is one of the main economic categories in market relations. The article also identifies the need to study structural changes in the territorial and sectoral structure of the economy, factors affecting the competitiveness of the regional economy.

Keywords: region, sectoral structure of the economy, structural changes, competitiveness, regional competitiveness, competitive position, competitive advantages.

Kirish.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishi hisoblanadi. O'zbekistonning jahondagi iqtisodiy mavqeini yuksaltirish va raqobatbardosh ilm-fanni talab qiluvchi mahsulotlar ishlab chiqarish orqali iqtisodiyotni sifatli rivojlantirish bevosita uning innovatsion faoliyatiga bog'liq.

Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, innovatsion faoliyat bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash, davlat va xususiy innovatsion loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirish uchun shart-sharoit yaratish muayyan tarmoqlarda texnologik yutuqni ta'minlaydigan innovatsion rivojlanishga xizmat qiladi. Shu munosabat bilan maqolada mintaqaviy darajada innovatsion infratuzilmani tashkil etish va rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajriba ko'rib chiqiladi.

Adabiyotlar sharhi.

Hududning innovatsion rivojlanishini shakllantirishdan maqsad hududiy, shahar hokimiyatlari, ilmiy-texnikaviy tashkilotlar va tadbirkorlarning integratsiyalashuvidir. Mintaqaviy innovatsion infratuzilmani shakllantirish federal va mintaqaviy hokimiyat organlari uchun muhim vazifa hisoblanadi.

1 Mintaqaning raqobatbardoshligi - bu boshqa mintaqalar bilan taqqoslaganda hududiy mahsulotlardan, birinchi navbatda, mehnat va kapitaldan foydalanish unumdorligi (mahsuldorligi) bo'lib, aholi jon boshiga yalpi hududiy mahsulot (YaHM) qiymatida va dinmikasida namoyon bo'ladi. (Porter, 1985)

2 Mintaqaning raqobatbardoshligi deganda xalqaro bozorlar talablariga javob beradigan tovar va xizmatlarni ishlab chiqarish, shu bilan birga aholi daromadning barqaror yuqori darajasini saqlab turish yoki umuman olganda, tashqi raqobatga ochiq bo'lgan holda saqlab turish qobiliyati tushuniladi. (Sepik, 1977)

3 Mintaqaning raqobatbardoshligi - bu mintaqaning mavjud ishlab chiqarish omillaridan (iqtisodiy salohiyatdan) samarali foydalanish, mavjud raqobat ustunliklarini qo'llash va yangilarini yaratish, xalqaro iqtisodiy standartlarga amal qilgan holda turmush darajasini saqlab qolish (oshirish) sharoitida raqobatbardosh tovarlar va xizmatlar ishlab chiqarishni ta'minlash qobiliyatidir. (Merkushov, 2004)

4 Mintaqaning raqobatbardoshligi, eng avvalo, ushbu mintaqaning raqobat salohiyatining mavjudligi va amalga oshirilishini anglatadi. Shu bilan birga, raqobat salohiyati ko'p qirrali bo'lib, mintaqaning dunyoning boshqa mamlakatlari bilan o'zaro faoliyat yuritib raqobat munosabatlarida ishtirok etish imkoniyatining xilma-xil xususiyatlari sifatida shakllanadi. Raqobatbardoshlik mintaqaning iqtisodiyot va ijtimoiy sohaning turli sohalari va tarmoqlaridagi raqobat ustunliklari, mintaqaning mavjud bo'lish shartlari (iqlimi, geografik joylashuvi), tabiiy boyliklarning mavjudligi, aholi rivojlanishining intellektual darajasi kabi xususiyatlar bilan tavsiflanadi. (Vidyapin va Stepanova, 2007)

5 Mintaqaning raqobatbardoshligi - bu mintaqaning aholining yuqori turmush farovonligini ta'minlash va mavjud iqtisodiy salohiyatni (ishlab chiqarish, moliyaviy, mehnat, investitsiyaviy, innovatsion, resurs va xom ashyo va boshqa komponentlar) amalga oshirish qobiliyatigaga ko'ra Rossiyaning boshqa mintaqalari orasidagi roli va o'rni ko'rsatadi. (Vorotnikov)

6 Integrasiya va jahon xo'jalik munosabatlari jarayonida ichki va tashqi rivojlanish omillarining ta'siriga ko'ra hududning ijtimoiy-iqtisodiy holatini namoyon qiladi. Biroq, mintaqaning raqobatbardoshligini baholash hali ham yangi va kam o'rganilgan ilmiy-amaliy muammo bo'lib qolmoqda.

Mintaqaviy tovar ishlab chiqaruvchilarning raqobat ustunliklarini aniqlashga bag'ishlangan tadqiqotlarda besh turdagi ustunliklar ajratib ko'rsatiladi: resurs, texnologik, innovatsion, global va madaniy ustunliklar hisoblanadi. Bunda ishlab chiqaruvchining raqobat ustunligi deganda uni xo'jalik aylanmasiga jalb qilish iste'mol samarasini yaratish va daromad

olish imkonini beradigan aktiv tushuniladi. Ishlab chiqaruvchilarning resurs raqobat ustunliklari nafaqat tabiiy resurslarning mavjudligi, ularning arzonligi va ulardan foydalanish uchun qulay sharoitlar, transport va aloqa markazlari, infratuzilmalarga nisbatan qulay joylashuvi, shuningdek, mamlakat hukumati tomonidan yaratilgan soliq va byurokratik rejimlar, hamda past foiz stavkalari tufayli yuzaga keladigan mahsulotning narx xususiyatlari bilan bog'liq bo'lgan iste'mol samarasini oshiradigan ustunliklar kiradi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqotda O'zbekiston hududlarining raqobatbardoshligini ta'minlashda xorij tajribasi uchun statistik tahlil, deduksiya va induksiya, empirik tahlil, prognozlash kabi usullardan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Mintaqa innovatsion rivojlanishining xorijiy tajribasiga nazar tashlanganda, xorijiy tajribani ko'rib chiqish natijasida xorijda innovatsion infratuzilmani rivojlantirish natijalari bo'yicha quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. Mintaqa innovatsion rivojlanishini shakllantirish va rivojlantirishga yagona yondashuvga ega bo'lmagan ko'plab mamlakatlar (AQSh, Fransiya, Shvetsiya, Buyuk Britaniya, Germaniya) uchun umumiy bo'lgan narsa tadbirkorlik subyektlarining innovatsion faolligini oshirish, iqtisodiyotning real sektoriga, ilmiy-tadqiqot institutlari, tadbirkorlar va hududiy hokimiyat organlarining o'zaro hamkorligini rag'batlantirish yuqori texnologiyalarni joriy qilishdir.

2. Innovatsion infratuzilma ob'ektlarini shakllantirish va rivojlantirish tendentsiyasi innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishga yordam beradi.

3. Innovatsion infratuzilma tarkibiy qismlarining barqaror to'plami: bilimlarni ishlab chiqarish va uzatish tizimi, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, infratuzilma va yuqori texnologiyali innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish mintaqaning innovatsion infratuzilmasini shakllantirish va rivojlantirishning umumiy modelidir.

4. Ilm-fanni talab qiluvchi va yuqori texnologiyali mahsulotlar yaratish bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlarga ko'p bosqichli davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadi.

5. Mintaqaviy kompaniyalar, ilmiy-tadqiqot institutlari va davlat idoralari (hudud ichida ham, boshqa (bilimni talab qiluvchi) mintaqalar bilan ham) o'rtasida aloqalarning shakllanishi yuqori texnologiyali mahsulotlarni yaratish va ularni xalqaro bozorlarda tijoratlashtirishga yordam beradi.

O'tkazilgan tahlillar turli xorijiy mamlakatlarda innovatsion rivojlanishni shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlarini aks ettirish imkonini beradi. Masalan, Fransiyada mintaqa iqtisodiyotini rivojlantirish bo'yicha maqsadli siyosat yuritish tajribasi shakllangan.

Xorijiy mamlakatlar mintaqasi innovatsion infratuzilmasining muhim tarkibiy qismi ilmiy-innovatsion parklar bo'lib, ularda kompaniyalar ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlari olib boradilar, startaplar yaratadilar, o'zlarining ilmiy-tadqiqot ob'ektlarini joylashtiradilar va pirovardida innovatsion mahsulotni yaratadilar.

Xorijda fan va innovatsion parklardan tashqari biznes-inkubatorlar tarmog'i ham mashhur. Biznes-inkubatorlarning maqsadi rivojlanishning dastlabki bosqichlarida yangi boshlanuvchilar va kompaniyalar uchun zarur bo'lgan biznes xizmatlarini taqdim etishdan iborat. Biznes-inkubatorlarning asosiy g'oyasi intiluvchan tadbirkorlarga biznesni shakllantirishning barcha bosqichlarida - g'oyani ishlab chiqishdan tortib, uni tijoratlashtirishgacha bo'lgan davrda startaplarni amalga oshirishda yordam berishdan iborat.

Ilmiy va innovatsion parklar sifatida biznes-inkubatorlar va shu kabi boshqa tashkilotlar dunyoning rivojlangan mamlakatlarida innovatsion infratuzilmaning muhim elementlari hisoblanadi. Misol uchun, Shvetsiyada Ideon ilmiy parkida (Lund metropolisi) Technopol nomli tashkilot joylashgan bo'lib, u erda turli sohalardagi mutaxassislar ishlaydi. Innovatsion Bridge

tashkiloti tadqiqot va ishlanmalarni ilgari suradi va tijorlashtiradi. Stokgolmda, Kista Science City shahrida Sting (Stokgolm innovatsiyasi va o'sishi) deb nomlangan axborot texnologiyalari biznes inkubatori joylashgan. Ushbu biznes-inkubator eng yaxshi innovatorlar va tadbirkorlarni jalb qilish, ularga biznesni rivojlantirishda samarali yordam ko'rsatish orqali zamonaviy firmalar yaratishni qo'llab-quvvatlaydi.

Bundan tashqari, Karolinska taraqqiyoti Stokgolmda Karolinska instituti tomonidan tashkil etilgan. Ushbu tashkilot Karolinska instituti tadqiqotchilari tomonidan amalga oshirilgan loyihalarni amalga oshirish uchun iqtisodiy va konsalting yordamini ko'rsatish uchun tashkil etilgan.

Xalqaro amaliyot tahlili shuni ko'rsatadiki, ko'pchilik universitetlar yirik ilmiy markazlarga aylanib, ko'plab sanoat va ilmiy tashkilotlarni birlashtirgan. Ilmiy ishlanmalar bazasini shakllantirish va zamonaviy fan va ishlab chiqarishda yuqori mahsuldor mutaxassislarni tayyorlash uchun ilmiy-texnikaviy va tadbirkorlik faoliyatining faol o'zaro hamkorligi zarur.

Tadqiqot institutlari AQSh innovatsion infratuzilmasining asosini tashkil qiladi. Ular mamlakatning ilmiy va amaliy tadqiqotlaridagi aksariyat tadqiqotlarini jamlagan. Ilm-fan va ta'lim muassasalari ular negizida texnoparklar tashkil etish orqali hududlarni shakllantirishda qudratli kuch vazifasini o'taydi. Stenford universitetida tashkil etilgan birinchi ilmiy-texnologik park uning faoliyati uchun qulay shart-sharoitlarga ega edi, xususan, ijara haqining pastligi, venchur kapitalning mavjudligi va texnologik kompaniyalar va universitetlar bilan yaqin hamkorlik. AQShda universitetlar va xususiy kompaniyalar o'rtasida o'zaro hamkorlik rivojlangan. Masalan, Massachusetts texnologiya instituti 300 dan ortiq tashkilotlar bilan hamkorlik qiladi.

AQSh tajribasi tahlili shuni ko'rsatadiki, universitetlarda fan, ta'lim va biznesni integratsiyalash maqsadida ilmiy parklar tashkil etilmoqda. Mamlakatda innovatsiyalar transferiga katta e'tibor qaratilmoqda, bu ham universitetlar, ham xususiy kompaniyalar tomonidan amalga oshiriladi. Innovatsiyalarni Qo'shma Shtatlarga o'tkazish daromad olish va yangi ish o'rinlarini yaratishning eng muhim vositalaridan biridir. Bu borada innovatsion infratuzilma ob'ektlarini rivojlantirish va qonunchilikni takomillashtirish muhim rol o'ynadi.

Bundan tashqari, AQShda innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning samarali tizimi mavjud. Innovatsion va ilmiy ishlanmalarni moliyalashtirish shartnomalar va grantlar hisobidan amalga oshiriladi. Shartnomalar va grantlar tizimi tashkilotlarga innovatsion va ilmiy-texnik faoliyatning eng ustuvor yo'nalishlarini aniqlash imkoniyatini beradi. AQShda innovatsion faoliyat va innovatsion loyihalarni moliyalashtirish usullaridan biri venchur fondlari hisoblanadi. Ilgari, hatto Apple Computers, Microsoft, Sun Microsystems, Intel kabi taniqli kompaniyalar ham shakllanish bosqichida venchur fondlari tomonidan moliyalashtirilgan. Mamlakatda innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning yana bir vositasi ko'plab kredit dasturlari hisoblanadi. Ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik faoliyatini rivojlantirish va texnologik ishlab chiqarish hajmini oshirish maqsadida AQSHning ko'pgina kompaniyalari ham moliya bozori imkoniyatlaridan, ya'ni imtiyozli shartlarda kreditlar olish, keyinchalik ularni qaytarish bilan foydalanishadi. Korxonalarning innovatsion loyihalarini moliyalashtirishda ularning ishlab chiqarish jarayonida ajratilgan o'z mablag'lari manba bo'lib xizmat qilishi mumkin. Boshqa munitsipal moliyalashtirish va texnik yordam dasturlari, shuningdek, biznesning barcha sohalarida innovatsiyalarni rivojlantirishga yordam beradigan hukumatning barcha darajalarida muhim miqdordagi qonunchilik, moliyaviy, soliq vositalari mavjud.

Qo'shma Shtatlar innovatsion infratuzilmaning asosiy elementlarini ishlab chiqdi: bilimlarni ishlab chiqarish, texnologiyalarni uzatish, moliyalashtirish, ishlab chiqarish va o'qitish. Har bir elementning ishlashi ham davlat, ham xususiy kompaniyalar tomonidan ta'minlanadi.

Rivojlangan mamlakatlarda innovatsiyalarni tijoratlashtirish mexanizmini yaratishga katta e'tibor berilmoqda. Innovatsiyalarni tijoratlashtirish - bu ilmiy va ilmiy-texnikaviy faoliyat natijalarini joriy etish va bozorga yangi mahsulot va xizmatlarni kiritish bilan bog'liq faoliyatdir. Texnologiyalarni tijoratlashtirish mexanizmi kontseptsiyasining mohiyati texnologiyalarni fandan ishlab chiqarishga o'tkazishdan iborat bo'lib, bu innovatsiyalarning barcha sub'ektlarining faol o'zaro ta'siri va intellektual mulk huquqlarini amalga oshirish bilan mumkin. Intellektual mulk huquqlarini amalga oshirish shakllaridan biri bu kichik innovatsion va bilim talab qiladigan korxonalarni shakllantirishni o'z ichiga oladi. Kichik va o'rta biznes yuqori texnologiyali yo'nalishlarda ishlab chiqarishni shakllantirish va rivojlantirishga hissa qo'shadi. Zamonaviy iqtisodiyot eng muhim elementlarni aniqladi va ularga axborotlashtirishdan tashqari innovatsiyalar ham kiradi. Bundan tashqari, ventchur moliyalashtirish ko'magida kichik va o'rta biznesning innovatsion jarayoniga keng jalb etilmoqda. Kichik va o'rta biznes dunyoning barcha rivojlangan mamlakatlari farovonligi va ijtimoiy va ijtimoiy qudratining moliyaviy asoslarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Kichik va o'rta biznes innovatsiyalarning asosiy manbai bo'lib, u o'z navbatida yangi g'oyalarni keltirib chiqaradi va uning rivojlanishi iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishiga imkon beradi.

Hozirgi vaqtda iqtisodiyotning tarmoqlar va tarmoqlarga an'anaviy bo'linishi o'z ahamiyatini yo'qotib, klasterli yondashuv ustuvor ahamiyat kasb etmoqda, bu esa hududning raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning eng samarali vositasiga aylanmoqda. Binobarin, innovatsion klasterlarni shakllantirish va rivojlantirish amaliyotini tubdan rivojlantirish so'zsiz manfaatdor va amaliy foyda keltiradi. Innovatsion klaster - turli tashkilotlarning (sanoat korxonalari, ilmiy-tadqiqot institutlari, jamoaviy foydalanish markazlari, tadbirkorlar, shahar va viloyat hokimiyatlari, ijtimoiy tashkilotlar va boshqalar) uyushgan guruhi hisoblanadi. Klasterlarni yaratish natijasi yangi g'oyalar, bilimlar, texnologiyalar va innovatsiyalarni tarqatish tizimini ta'minlaydi. Ta'kidlash joizki, barcha klaster a'zolari o'rtasida barqaror munosabatlarni shakllantirish va rivojlantirish ixtirolarni raqobatdosh ustunliklarga ega bo'lgan innovatsiyalarga samarali aylantirishning muhim shartidir.

Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, klasterlar dunyoning ko'plab rivojlangan mamlakatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Shunday qilib, AQSHda mintaqaviy innovatsion klasterlarni rivojlantirish iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Kanadada innovatsion klasterlarni yaratish ham iqtisodiy o'sishning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. Finlyandiya iqtisodiyoti klasterlikning yuqori darajasi bilan ajralib turadi. Bugungi kunga kelib, o'rmon xo'jaligi, axborot va telekommunikatsiya klasterlari Finlyandiya iqtisodiyoti uchun eng muhimi bo'lib, eksportning katta qismini ta'minlaydi va davlat yalpi ichki mahsulotining asosiy qismini yaratadi.

1-jadval

O'zbekiston hududlarida barqaror rivojlanishni ta'minlashda alternativ xorij tajribalari

№	O'rganilgan hudud	Tavsiya qilingan tajriba
1.	AQSh	texnoparklar orqali yuqori texnologiyali kompaniyalarni bir joyga to'plash va innovatsiyalarni rag'batlantirish
2.	Germaniya	sanoat klasterlarini rivojlantirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish
3.	Xitoy	maxsus iqtisodiy zonalar orqali xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va eksport salohiyatini oshirish

O'zbekistonda davlat iqtisodiyoti va mintaqa innovatsion infratuzilmasini innovatsion shakllantirishning jahon tajribasidan foydalanish mumkin. Iqtisodiy va siyosiy rivojlanishning o'ziga xos xususiyatlarini, shuningdek, madaniy xususiyatlarni hisobga olgan holda ma'lum

ijobiy isbotlangan yondashuvlardan foydalanish innovatsion infratuzilmaning hududiy rivojlanishini ta'minlaydi.

Binobarin, O'zbekistonda innovatsion infratuzilmaning yuqori samarali tizimini shakllantirish uchun xalqaro tajribani, mamlakat davlat tuzilmasining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, mintaqaviy innovatsion rivojlanishning o'ziga xos konsepsiyasini yaratish, shuningdek, bu boradagi jiddiy rivojlanish zarur.

Xulosa va takliflar.

Mintaqaning innovatsion infratuzilmasining tahlil qilingan xalqaro tajribasidan kelib chiqib, shunday xulosaga kelish mumkinki, O'zbekistonda mintaqaviy innovatsion infratuzilmani takomillashtirish uchun quyidagilarni ta'minlash zarur:

- ilmiy-texnikaviy, tadbirkorlik faoliyati va davlat hokimiyati organlarini birlashtirish;
- fan va ishlab chiqarish tashkilotlarining ilmiy-texnikaviy va innovatsion faoliyatini shakllantirish va rivojlantirish;
- ilmiy-texnikaviy va innovatsion faoliyatni rivojlantirishga byudjetdan tashqari investitsiyalarni jalb etish;
- tashqi va ichki bozorda raqobatbardosh bo'lgan innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarishni ko'paytirish;
- ilmiy-texnikaviy va innovatsion faoliyat bilan shug'ullanuvchi kichik va o'rta biznesning faol rivojlanishini rag'batlantirish;
- mintaqalararo va xalqaro ilmiy-texnikaviy hamkorlikni rivojlantirish;
- hududiy ilmiy va ishlab chiqarish resurslarini birlashtirish va ulardan hududni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarida foydalanish;
- tashkilotlarning faol innovatsion faoliyatga o'tishi;
- mahalliy va hududiy hokimiyat organlari tomonidan ichki va tashqi bozorlarga chiqish uchun yuqori texnologiyalar sohasidagi ishlanmalarni qo'llab-quvvatlash;
- intellektual faoliyat natijalarini institutsional-huquqiy asosda himoya qilish.

Adabiyotlar/Lumepamypa/References:

- Anderton D. (2018). *Science in the city region: establishing Liverpool's life science ecology/ Regional Studies, Regional Science.*
- Ishmuhammedov A.E., Raximova M.R. (2010) *Mintaqaviy iqtisodiyot: Darslik. - T.: Iqtisodiyot.*
- Maier L. (2019). *Innovation incubators - entities of support of small and medium-sized enterprises' competitiveness in the modern economy/ Economy and sociology.*
- Reveiu A. (2019). *The role of universities in innovative regional clusters. Empirical Evidence from Romania/ Procedia - Social and Behavioral Sciences 93.*
- Romanovskii M., Shkuta D. (2020). *Creation of the institutional innovation infrastructure of clusters as a mechanism of the providing innovation development of Russia/ Regional formation and development studies.*
- Soumitra Dutta, et al. (2021) *The Global Innovation Index. Winning with Global Innovation.*
- Батурова Н. Ш. (2020) "МИНТАКА САНОАТИНИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШ БУЙИЧА ХОРИЖ ТАЖРИБАСИ" Экономика и финансы (Узбекистан), no. 4 (136), pp. 161-169.
- Мундич Д. (2011) Запустить инновацию в регион // <http://expert.ru/expert/2011/27/zapustit-innovatsiyu-v-region>.
- Меркушов В. А. (2004) *Записки подводника 1905-1915 / Составитель и научный редактор В. В. Лобыцын.. -М.: «Согласие», 2004. - 624 с. 1000 экз. ISBN 5-86884-094-1.*
- Вудяпин В.И., Степанов М.В. (2007) *Региональная экономика. - С. 529.*
- Porter M. (1985) *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance"*
- Sepik. (1977) *"Steady-State Economics: The Economics of Biophysical Equilibrium and the Steady State".*